

برنامه پیشگیری، تشخیص زودهنگام و غربالگری
سرطان دهانه رحم

برنامه پیشگیری، تشخیص زودهنگام و غربالگری
سرطان دهانه رحم

اصول خود مراقبتی

تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم (آموزش اصول خود مراقبتی)

راه های پیشگیری از سرطان

- به طور کلی باید به افراد آموزش داده شود که سرطان بر خلاف تصور عام، یک بیماری قابل پیشگیری است به طوری که بیش از ۴۰ درصد سرطان ها قابل پیشگیری اند.
- برای پیشگیری از سرطان پستان باید بدانیم که علل ایجاد کننده سرطان و راه های دوری کردن از آن کدامند همچنین چه عواملی اثر محافظتی در برابر این سرطان دارند.

راه های تشخیص زودهنگام سرطان

- با شناخت علایم هشداردهنده سرطان دهانه رحم و مراجعه به موقع به خانه ها و پایگاه های بهداشتی می توان ضایعات پیش سرطانی را پیش از تبدیل شدن به سرطان، زودتر تشخیص داد.
- باید به مشارکت در برنامه های غربالگری و تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم ترغیب شوند و به شبکه بهداشتی مراجعه کنند.

اصول خودمراقبتی سرطان دهانه رحم

(علل سرطان دهانه رحم و راه های پیشگیری)

علل سرطان

راه های پیشگیری

- ویروس زگیل انسانی (HPV)
- شروع فعالیت جنسی در سنین پایین
- سطح اجتماعی و اقتصادی پایین
- زایمان
- مصرف سیگار
- شرکای جنسی متعدد
- ویروس نقص ایمنی انسانی (HIV)
- استفاده از داروهای سرکوب کننده ایمنی
- عوامل تغذیه‌ای
- قرص‌های ضد بارداری خوراکی

- داشتن فقط یک شریک جنسی
- تاخیر نخستین نزدیکی جنسی تا سنین بالاتر
- جلوگیری از ابتلا به بیماری‌های آمیزشی
- عدم استعمال سیگار و دخانیات
- رعایت بهداشت جنسی
- استفاده از کاندوم حین نزدیکی
- درمان عفونت‌های رحمی
- عدم استفاده از مشروبات الکلی
- مصرف زیاد میوه و سبزیجات
- داشتن فعالیت بدنی منظم

اصول خودمراقبتی سرطان دهانه رحم (علائم سرطان دهانه رحم و راه های تشخیص زودهنگام)

علائم شایع

- خونریزی غیر طبیعی واژینال (از جمله پس از نزدیکی جنسی، در فواصل دوره های قاعدگی و پس از یائسگی)
- ترشحات بدبوی واژینال (تومورهای بزرگ می توانند دچار عفونت شده و ترشحات غیرطبیعی واژینال که گاهی بدبو هستند ایجاد کنند. گاهی ممکن است این ترشحات قبل از بروز خونریزی غیرطبیعی بروز نمایند)
- درد هنگام نزدیکی جنسی

علائم کمتر شایع

- بدون علامت: سرطان دهانه رحم تا زمانی که پیشرفت نکرده در اغلب زنان بدون فعالیت جنسی کاملاً بدون علامت است.
- دردهای لگنی: در موارد بسیار پیشرفته دردهای لگنی در اثر فشار تومور به اندام های مجاور و یا درگیری پارامترهای رحم ایجاد شوند.
- علائم فیستول: ندرتاً خروج ادرار یا مدفوع از واژن به سبب فیستول ناشی از رشد تومور در موارد پیشرفته از علائم بیماری است.

برنامه پیشگیری، تشخیص زودهنگام و غربالگری
سرطان دهانه رحم

خدمات سطح یک

تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم

گام اول بهورز: ارزیابی

بهورز زنان ارجاع شده در فاصله ۳۰ تا ۵۹ سال را از نظر
علامه و نشانه های مشکوک سرطان دهانه رحم به صورت
زیر بررسی می کند.

آیا فرد هر یک از علامه بندهای ۱، ۲ یا ۳ را دارد؟

- ۱ خونریزی غیر طبیعی واژینال (از جمله پس از نزدیکی جنسی، در فواصل دوره های قاعدگی و پس از یائسگی)
- ۲ ترشحات بدبوی واژینال
- ۳ درد هنگام نزدیکی جنسی

خیر

بله

ماما بررسی های زیر را انجام می دهد:

- الف- علامه (از جمله، تاریخچه، شدت، مدت و پیشرفت علامه) و نشانه ها را بررسی نماید
- ب- عوامل خطر مرتبط (از جمله داشتن ارتباط جنسی با افراد متعدد، عدم استفاده از کاندوم و ...) را بررسی نماید
- ج- سابقه سرطان یا ضایعات پیش بدخیم دهانه رحم (مانند HSIL) در گذشته
- د- تشخیص های افتراقی را در نظر بگیرد (سقط در زنان پیش از یائسگی، عفونت ها مثل کلامیدیا و گنوکوک، زخم های ناحیه تناسلی، التهاب سرویکس، پولیپ رحم، خونریزی عملکردی رحمی، سرطان واژن یا رحم)
- ه- سرویکس را با اسپکولوم معاینه کند

وجود علامه بند ۱، ۲ یا ۳ همراه با یکی از موارد زیر:
سابقه سرطان یا ضایعات پیش بدخیم
توده شکمی در معاینه
زخم یا برجستگی در معاینه سرویکس

وجود صرفا علامه بند ۱، ۲ یا ۳
با معاینه و شرح حال طبیعی

درمان دارویی در صورت نیاز و
ارزیابی دوباره در عرض ۲ هفته

ارجاع به سطح
دو

بهبود علامه

بدتر شدن علامه

ارزیابی مطلق
فلوجارت غربالگری

ارجاع به سطح دو

ارزیابی موارزه زیر:
فاصله از اولین تماس جنسی
فاصله از غربالگری پیشین

بیش از ۳ سال از اولین تماس جنسی
و بیش از ۱۰ سال از غربالگری

کمتر از ۳ سال از اولین تماس جنسی

ارجاع به ماما

ارزیابی مطلق
فلوجارت غربالگری

بیش از ۳ سال از اولین تماس جنسی
و کمتر از ۱۰ سال از غربالگری

آموزش خود مراقبتی و
ارزیابی طی ۵ سال

گام دوم بهورز: تصمیم

تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم (گام اول بهورز)

ارزیابی علایم

- فرد را از نظر دارا بودن علایم زیربررسی و در سامانه (فرم ارزیابی اولیه) ثبت کنید:
- خونریزی غیر طبیعی واژینال (از جمله پس از نزدیکی جنسی، در فواصل دوره های قاعدگی و پس از یائسگی)
- ترشحات بدبوی واژینال
- درد هنگام نزدیکی جنسی

ارزیابی سوابق

- چند سال از ازدواج (اولین تماس جنسی) گذشته است؟
- اگر فرد تست های غربالگری (پاپ اسمیر یا تست HPV یا هر دو) انجام داده است چند سال از آن گذشته است؟

تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم (گام دوم بهورز)

تصمیم

- در صورتی که زنی هر کدام از علائم سه گانه بالا را داشته باشد، برای اقدامات تشخیص زودهنگام به ماما ارجاع دهید.
- در صورتی که زنی هیچ کدام از علائم سه گانه را نداشته باشد، حالت های زیر ممکن است اتفاق بیفتد:
- کمتر از سه سال از اولین تماس جنسی گذشته است: آموزش خودمراقبتی و ارزیابی بعدی زمانی که سه سال از اولین تماس جنسی گذشته باشد.

تصمیم

- بیش از سه سال از اولین تماس جنسی گذشته و حالت های زیر ممکن است وجود داشته باشد:
- ✓ فرد تا کنون با هیچ روشی غربالگری نشده است؛ برای غربالگری به ماما ارجاع دهید.
- ✓ فرد کمتر از یک سال گذشته با پاپ اسمیر غربالگری شده است: آموزش خودمراقبتی و ارزیابی بعدی زمانی که یک سال از غربالگری با پاپ اسمیر گذشته باشد.
- ✓ فرد بیش از یک سال گذشته با پاپ اسمیر غربالگری شده است: برای غربالگری به ماما ارجاع دهید.
- ✓ فرد کمتر از ده سال گذشته با پاپ اسمیر و HPV غربالگری شده است: آموزش خود مراقبتی و ارزیابی بعدی زمانی که پنج سال از ارزیابی کنونی گذشته باشد.
- ✓ فرد بیش از ده سال گذشته با پاپ اسمیر و HPV غربالگری شده است: برای غربالگری به ماما ارجاع دهید.

تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم

گام اول ماما: ارزیابی

بهبود زنان ارجاع شده در فاصله ۳۰ تا ۵۹ سال را از نظر
علامه و نشانه های مشکوک سرطان دهانه رحم به صورت
زیر بررسی می کند.

آیا فرد هر یک از علامه بندهای ۱، ۲ یا ۳ را دارد؟

- ۱ خونریزی غیر طبیعی واژینال (از جمله پس از نزدیکی جنسی، در فواصل دوره های قاعدگی و پس از یائسگی)
- ۲ ترشحات بدبوی واژینال
- ۳ درد هنگام نزدیکی جنسی

بله

ماما بررسی های زیر را انجام می دهد:

- الف- علامه (از جمله، تاریخیچه، شدت، مدت و پیشرفت علامه) و نشانه ها را بررسی نماید
- ب- عوامل خطر مرتبط (از جمله داشتن ارتباط جنسی با افراد متعدد، عدم استفاده از کاندوم و ...) را بررسی نماید
- ج- سابقه سرطان یا ضایعات پیش بدخیم دهانه رحم (مانند HSIL) در گذشته
- د- تشخیص های افتراقی را در نظر بگیرد (سقط در زنان پیش از یائسگی، عفونت ها مثل کلامیدیا و گنوکوک، زخم های ناحیه تناسلی، التهاب سرویکس، پولیپ رحم، خونریزی عملکردی رحمی، سرطان واژن یا رحم)
- ه- سرویکس را با اسیکولوم معاینه کند

گام دوم ماما: معاینه

وجود علامه بند ۱، ۲ یا ۳ همراه با یکی از موارد زیر:

- سابقه سرطان یا ضایعات پیش بدخیم
- توده شکمی در معاینه
- زخم یا برجستگی در معاینه سرویکس

وجود صرفا علامه بند ۲، ۱ یا ۳
با معاینه و شرح حال طبیعی

درمان دارویی در صورت نیاز و
ارزیابی دوباره در عرض ۲ هفته

ارجاع به سطح
دو

گام سوم ماما: تصمیم

خیر

ارزیابی موارده زیر:
فاصله از اولین تماس جنسی
فاصله از غربالگری پیشین

بیش از ۳ سال از اولین تماس جنسی
و بیش از ۱۰ سال از غربالگری

کمتر از ۳ سال از اولین تماس جنسی

ارجاع به ماما

ارزیابی مطلق
فلوجارت غربالگری

آموزش خود مراقبتی و
ارزیابی طی ۳ سال

بیش از ۳ سال از اولین تماس جنسی
و کمتر از ۱۰ سال از غربالگری

آموزش خود مراقبتی و
ارزیابی طی ۵ سال

بهبود علامه

ارزیابی مطلق
فلوجارت غربالگری

بدتر شدن علامه

ارجاع به سطح دو

تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم (گام اول ماما)

شرح حال

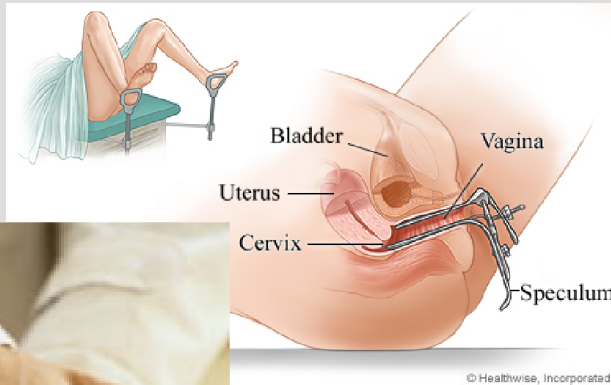

- چند سال از ازدواج (اولین تماس جنسی) گذشته است؟
- اگر فرد تست های غربالگری (پاپ اسمیر یا تست HPV یا هر دو) انجام داده است چند سال از آن گذشته است؟
- از فرد در مورد داشتن علائم سه گانه زیر در طی یک ماه گذشته سوال کنید:
 - خونریزی غیر طبیعی واژینال (از جمله پس از نزدیکی جنسی، در فواصل دوره های قاعدگی و پس از یائسگی)
 - ترشحات بدبوی واژینال
 - درد هنگام نزدیکی جنسی

تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم (گام دوم ماما)

ارزیابی و معاینه

- الف- علائم و نشانه ها (از جمله، تاریخچه، شدت، مدت و پیشرفت علائم)
- ب- عوامل خطر مرتبط (از جمله داشتن ارتباط جنسی با افراد متعدد، عدم استفاده از کاندوم و ...)
- ج- بررسی سابقه سرطان یا ضایعات پیش بدخیم دهانه رحم (سرویکس) در گذشته
- د- بررسی تشخیص های افتراقی: سقط در زنان پیش از یائسگی، عفونت ها (مثل کلامیدیا و گنوکوک)، زخم های ناحیه تناسلی، التهاب سرویکس، پولیپ رحم، خونریزی عملکردی رحمی، سرطان واژن یا رحم)
- ه- معاینه با اسپکولوم

تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم (گام سوم ماما)

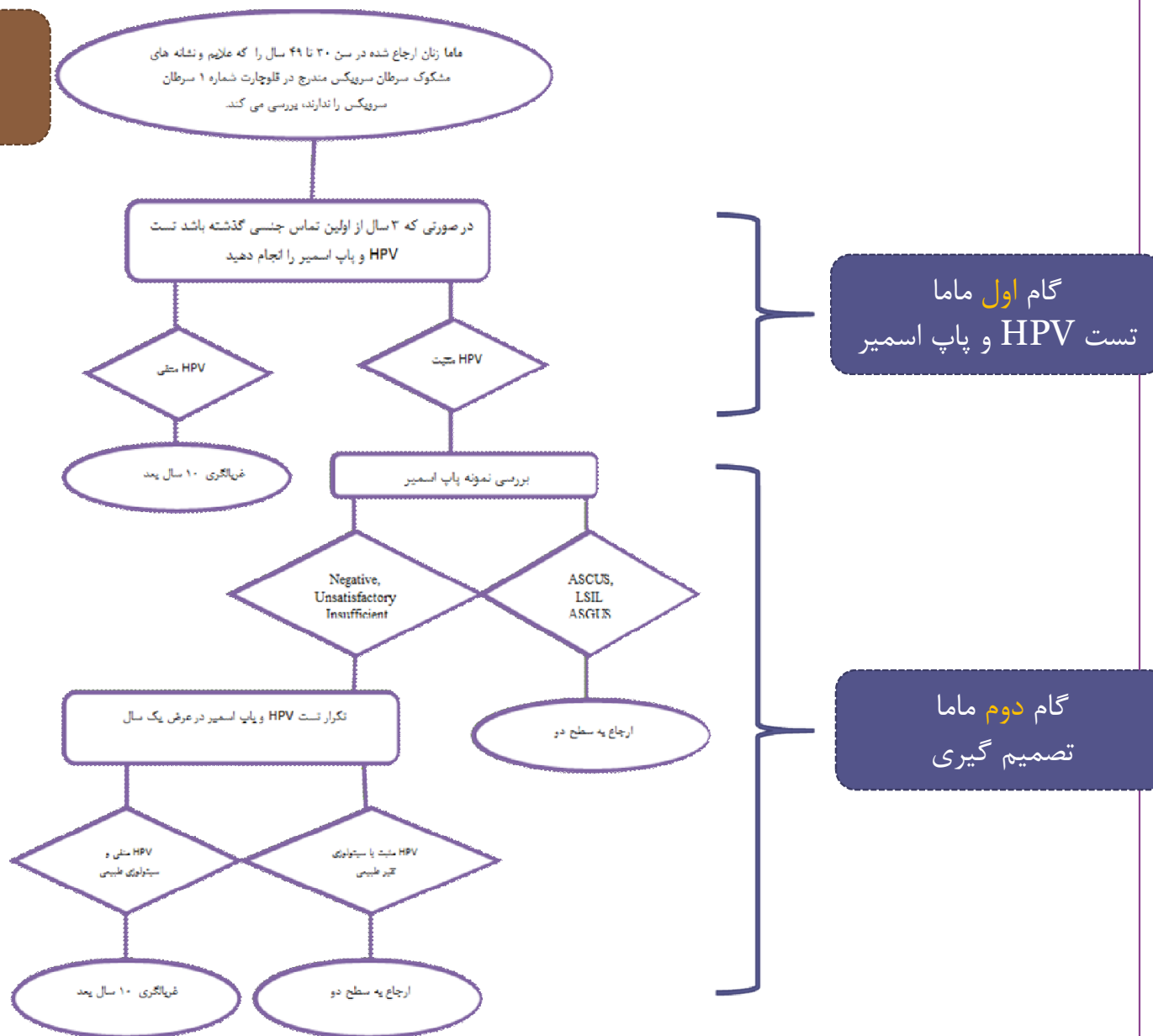
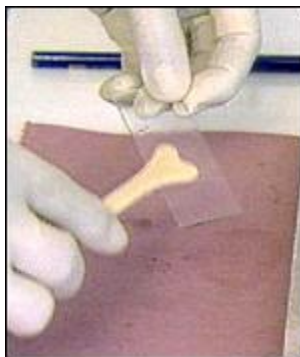
تصمیم‌گیری

ارزیابی دوره‌ای

- اگر خانمی در فاصله سنی ۳۰ تا ۵۹ سال باشد:
- هر ۵ سال یک بار در برنامه تشخیص زودهنگام شرکت می‌کند

- فرد یکی از علائم سه‌گانه همراه با یکی از موارد زیر را دارد که در این صورت به سطح دو ارجاع می‌شود:
 - سابقه سرطان یا ضایعات پیش بدخیم
 - توده شکمی در معاینه
 - زخم یا برجستگی در معاینه سرویکس
- فرد صرفاً یکی از علائم سه‌گانه را دارد اما سایر موارد شرح حال و معاینه طبیعی هستند
 - در عرض دو هفته بیمار دوباره ویزیت می‌شود. در صورت داشتن علائم مرتبط با عفونت درمان دارویی مورد نیاز صورت می‌گیرد و اگر علائم وی همچنان وجود داشت، پس از تکمیل فرم ارجاع غیرفوری، به سطح دو ارجاع می‌شود.

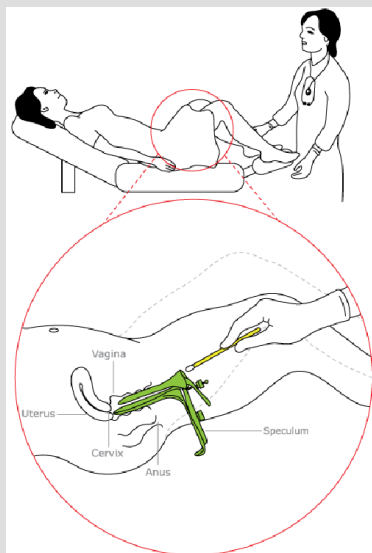
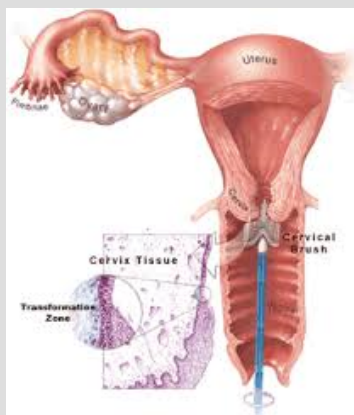
غربالگری سرطان دهانه رحم

غربالگری سرطان دهانه رحم (گام اول ماما)

انجام پاپ اسمیر

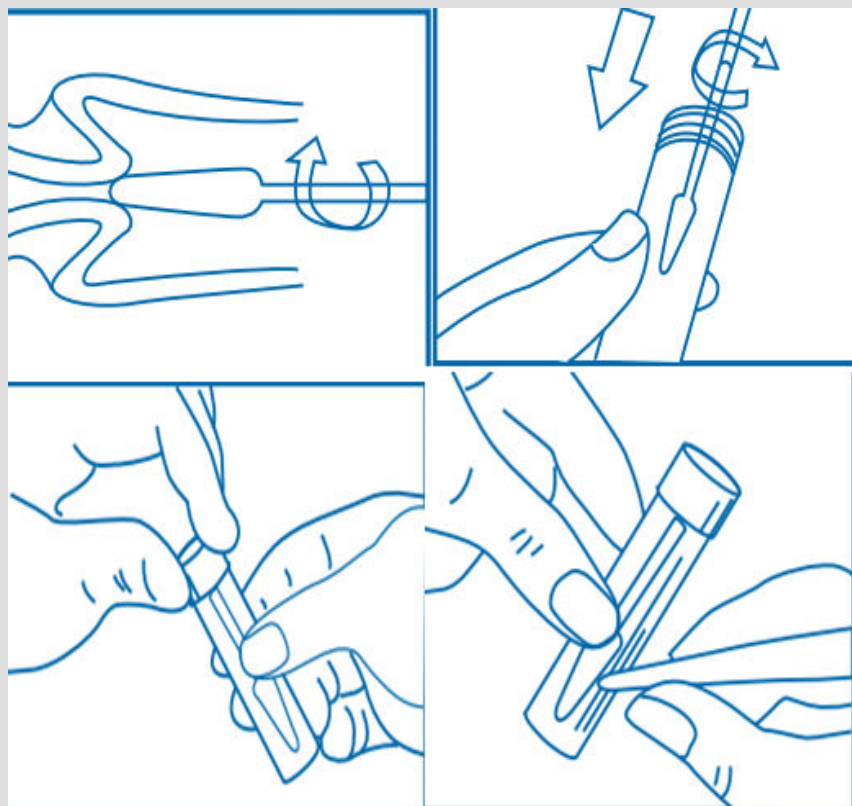
- ابتدا بیمار بر روی تخت معاینه جهت معاینه خوابانده شده و آماده نمونه برداری می شود.
- از یک اسپیکولوم یک بار مصرف برای مشاهده دهانه رحم استفاده می شود.
- برای آزمون پاپ از یک اسپاچولا استفاده می شود پس از گذاشتن اسپیکولوم و مشاهده دهانه رحم از محل Transformation zone توسط اسپاچولا با حرکت چرخشی ۳۶۰ درجه، نمونه برداشته می شود.
- نمونه گرفته شده بر روی لام شیشه ای کشیده و توسط فیکساتور ثابت می گردد.

غربالگری سرطان دهانه رحم (گام دوم ماما)

انجام تست HPV

- برای آزمون HPV DNA Testing از برس استفاده می شود و با چرخاندن برس در اطراف ناحیه اتصال سنگفرشی-ستونی Transformation zone به صورت دورانی خراشیده میشود.
- سپس شانه را خارج کرده و به سرعت در درون مایع ویال ThinPrep® با حرکت چرخشی شستشو میدهیم.
- سر برس در داخل ویال حاوی ماده محافظ شکسته و در ویال گذاشته می شود.

غربالگری سرطان دهانه رحم (گام سوم ماما)

تصمیم گیری

تصمیم گیری

○ نتیجه تست HPV طبیعی است:

- به بهورز/ مراقب سلامت معرفی می شود تا پس از ۵ سال برای برنامه تشخیص زودهنگام و پس از ده سال دوباره برای تست HPV و پاپ اسمیر ارجاع شود.

○ نتیجه تست HPV مثبت و نتیجه پاپ اسمیر HSIL یا LSIL یا ASGUS یا ASCUS:

- پس از تکمیل فرم ارجاع غیرفوری، به سطح دو ارجاع شود.

○ نتیجه تست HPV مثبت و نتیجه پاپ اسمیر طبیعی، نامناسب (Unsatisfactory) یا ناکافی (Insufficient) است:

- به بهورز / مراقب سلامت معرفی می شود تا در عرض یک سال دوباره برای تست HPV و پاپ اسمیر ارجاع شود
- ✓ نتیجه تست HPV مثبت یا نتیجه پاپ اسمیر ASCUS است که در این صورت پس از تکمیل فرم ارجاع غیرفوری، به سطح دو ارجاع شود.
- ✓ نتیجه تست HPV منفی است که در این صورت به بهورز/ مراقب سلامت معرفی می شود تا پس از ۵ سال برای ارزیابی و پس از ده سال برای تست HPV و پاپ اسمیر ارجاع شود.

غربالگری سرطان دهانه رحم (گام سوم ماما)

تصمیم گیری

ارزیابی دوره ای

- اگر خانمی در فاصله سنی ۳۰ تا ۴۹ سال باشد:
- هر ۱۰ سال یک بار در برنامه غربالگری (نمونه گیری تست HPV و پاپ اسمیر) شرکت می کند و مطابق دستورالعمل، تست HPV و پاپ اسمیر برای وی انجام می شود.

- در صورتی که فردی طی یکسال گذشته پاپ اسمیر انجام داده باشد و نتیجه آن غیرطبیعی باشد:
- به سطح دو ارجاع داده می شود.
- در صورتی که فردی طی یکسال گذشته پاپ اسمیر انجام داده باشد و نتیجه آن طبیعی باشد:
- طی یک سال از پاپ اسمیر قبلی، تست HPV و پاپ اسمیر انجام می شود و براساس نتیجه آنها، مطابق فلوجارت اقدام می شود.

برنامه پیشگیری، تشخیص زودهنگام و غربالگری
سرطان دهانه رحم

خدمات سطح دو

تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم (سطح دو)

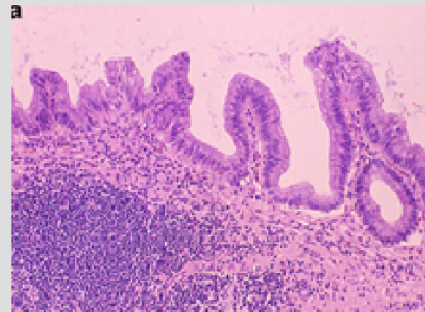
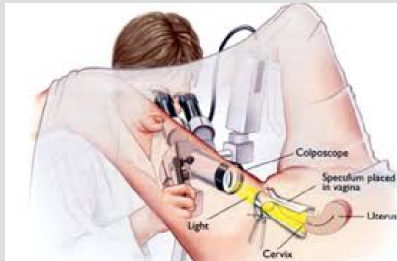

چه افرادی ارجاع می شوند

اقدامات سطح دو

- افرادی که در برنامه **تشخیص زودهنگام**، **علامتدار** هستند و یکی از شرایط زیر را نیز دارند:
 - ✓ سابقه سرطان یا ضایعه پیش بدخیم دهانه رحم دارند.
 - ✓ در معاینه شکم، توده دارند.
 - ✓ در معاینه ماما با اسپکولوم ضایعه دارند.
- افرادی که در برنامه غربالگری، **HPV مثبت** هستند و پاپ اسمیر آنها نیز طبیعی نیست.

- ویزیت متخصص
- انجام کولپوسکوپی و بیوپسی

برآورد لوازم مصرفی دانشگاه توسط کارشناس میانسالان

تامین، بسته بندی و ارسال لوازم مصرفی توسط آزمایشگاه مرکزی

دریافت لوازم مصرفی توسط امور دارویی معاونت بهداشت دانشگاه

توزیع لوازم مصرفی به مراکز بهداشت شهرستان توسط گروه سلامت خانواده

توزیع لوازم مصرفی از مراکز بهداشت شهرستان به مراکز ارائه خدمت

نمونه گیری و ثبت در سامانه الکترونیکی در مراکز ارائه خدمت

تحويل نمونه به مرکز خدمات جامع سلامت توسط نمونه گیر

بررسی معیارهای رد و پذیرش نمونه در مرکز خدمات جامع سلامت

پذیرش نمونه

ثبت در سامانه

تحويل نمونه ها به پست

دریافت نمونه ها توسط آزمایشگاه

رد نمونه

ثبت در سامانه

معدوم کردن نمونه ها

بازخورد به مرکز ارائه خدمت جهت
تکرار نمونه گیری